

D. D.
DISSERTATIONEM MEDICAM,
QUA
MORBI ARTIFICUM
LEVITER ADUMBRANTUR
CUM CONS. NOBILISS. FACULT. MED. AD
REG. ACAD. UPSAL.

PRÆSIDE
VIRO NOBILISS. ATQUE EXPERIENTISSIMO,

CAROLO
VON LINNE,

139

M. D. EQUITE AURATO DE STELLA POLARI,
MEDICIN. ET BOTAN. PROFESSORE REG. ET ORD.
ACAD. SCIENT. PARIS. UPSAL. HOLM. PETROPOL.
BEROL. BERNENS. IMPER. LONDIN. ANGLIC. EDINB.
MONSPEL. TOLOS. ET FLORENT. MEMBRO,
IN AUDIT. CAROL. MAJ. DIE XV. JUNII,
ANNI MDCCLXV.

HORIS ANTE & POST MERIDIEM SOLITIS

PRO GRADU DOCTORIS,
PUBLICO SUBJICIT EXAMINI,
NICOLAUS SKRAGGE,

MED. AULIC.
VERMELANDUS.

UPSALIÆ.

B. C. D.

§. I.

Specimen Eruditionis Medicæ publicum edituro mihi, **MORBOS ARTIFICUM** brevi dissertatione pertractandos, Illi, Quibus parere debeo, commendarunt; præcipue, cum in officio, quo apud Regem fungor Clementissimum, magna hominum etjam artibus manuariis dicatorum multitudo, meæ sit curæ atque fidei commissa, quotidie. Adeo vero solide hoc argumentum ab Italo doctissimo *Ramazini* in suo, de Morbis Artificum, libro, est elaboratum, ut maximè Idem, a Medicis habeatur prætii. Cum autem hic liber rarior sit atque difficilior, quam ut vulgo inservire queat; ego, non tantum optima quæque ex hoc opere seligere, sed meas quoque & aliorum addere observationes, quas in arduo hoc argumento, & plurimum omnino operam ad perfec-

A

CUM

tum fastigium poscente, Ramazini reliquit intactis. Hoc enim argumentum, non modo Artifici cuique, suo in artificio cavendos, determinet, sed & apertius, quam alia quævis experimenta diætetica, errores inde fluentes detegit, unde causas morborum proximas, in praxi medica tantopere necessarias, expiscari licet.

§. II.

Artificia ut discant juvenes, serio est urgendum: Ars enim honesta, Thessaurus est, quæ, cæteris licet deficientibus, cultorem quavis in terra alit certissime. Captis Nostratibus, sub infelici cum Russis bello, in Siberiam abductis, profuit valde artificium in juventute perceptum: Qui vero nullam didicerant artem, misere plerumque perierunt. Capti a Barbaris, si artificio quodam fuerint instructi, tantam per aliquot annos conquirunt pecuniam, ut ipsi, soluto prætio, in libertatem sese vindicent, aliis, sine lytro, ad pecora pascenda relictis. Quin & Turcis, nobilitate hæreditaria non superbientibus, artem profiteri non inglorium est. Atque ut longinqua mittamus, in Patria nostra Pistores, Sutores, Sartores, Cuprarios, Cerevisiarios, Laniones aliosque locupletari videmus, licet cum magnatibus curru certent eorum Uxores & liberi; palatia sibi instruunt honorifica, cum alii, Scientias eruditas multo sudore multoque labore edocti, multis in rem literariam meritis, vitam vix sustineant.

*Frangere leves Thalamos, & scinde Thalli libellos,
Si dare futuri calceus ille potest.*

Inde ejam nobilissimi quique nostrates priori seculo,

lo, cum Scientiis, artificium aliquod addiscere, ple-
rumque filios jufferunt, & Nobiliores Angli, qui
nobilitatem & prædia, ad filium tantum natu ma-
ximum propagant, ad artificia cæteros, tanquam ad
Asylum certissimum, ablegant.

§. III.

Cum adeo multa sint opificia, exercitiis & sub-
jecto mire diversa, idemque opus sit quotidianum,
fieri non potest, quin ex errore diætetico, Artificio
combinato, nisi caveas, multi oriantur morbi, id
quod manifeste docent experimenta, sicque Opifi-
cibus idem, quod Bombyci, convenit Emblema:

Arte perco, tumultum mihi fabricor ipse.

AGRICOLAS primo loco adferam, quia eorum ars
omnium est præstantissima, eorumque producta, cæ-
teris sæpe vacantibus, emtores inveniant. Est hoc
studium maxime naturale, varium admodum, simul-
que gratum. Naturæ legibus probe edoctis, nova
heic quotidie inventa sese offerunt, humano gene-
ri profutura. In prædio acquirendo pecunias qui
collocat, hypothecam habet certissimam; ædificiis
enim exustis vel direptis, terra tamen remanet. Vi-
ri maximi, muneribus splendidissimis fatigati, asy-
lo tandem in senio rare quasito, delectationem si-
mul, & victum obtinuerunt.

Similis (Adriani Præfectus), muneribus diu cla-
rus, ultimo hanc felicitatem attigit, suoque monu-
mento hoc inscribi jussit:

*Similis heic jacet, cui ætas multorum Annorum fuit,
Septemduntaxat annos vixit*

Heic tandem post multas curas quiescere, heic liberi-
 riori & salubriori, quam in urbibus aëre, dapibus-
 que incertis & simplicioribus, atque adeo ad sani-
 tatem conservandam aptioribus, frui licet.

O Rus, quando te adspiciam, quando licebit

Nunc veterum libris, nunc somno & inertibus horis

Ducere solicite jucunda solatia vitæ.

RUSTICOS, quibus quotidie laborandum, & mini-
 mis suorum laborum fructibus in proprios usus re-
 tentis, canendum, *Sic vos non vobis*, ex fassamen-
 tis, quibus apud nos vesci solent, vexat *Scorbutus*,
Erysipelas, *Cacoëthes*; *Sudor*, qui laborantes exsic-
 cat, fibrasque reddit rigidiores, falsis junctus ali-
 mentis, *Osteocopus* adfert & *Ischiadicum* dolorem.
 A multo labore exsiccante, cum paucio somno, a-
 quæ potu & abusu spiritus frumenti, *Melancholia* ge-
 neratur sæpius. Aquam plerumque potantes &
 parum dormientes, macri evadunt.

HORTULANI, per totam æstatem soli exuren-
 ti expositi sudore & æstu exsiccantur, & perinde atque
 Indi, fiunt *melancholici*.

LITTERATI, ut studiosi, Theologi, Professo-
 res, reliqui, a loco incluso sæpius *Phthisici*, a pres-
 sione abdominis, *Hypochondriaci* & *Obstipati*, ab ob-
 jectis albis, ut papyro, *Myopes*, a quiete, laborant
Anorexia, *Macie*, *Scabie*, *Scorbuto*, *Melancholia*,
 a meditationibus denique afficiuntur *Agrypnia*, cum-
 que hoc sit exercitium ipsius cerebri, id multum pres-
 sum, tandem magis, indurescit unde Plinius L. VII. 50.
 C. recte dicit, *Est etiam morbus per sapientiam mori:*

MATHEMATICI & PHYSICI, ex profundis meditationibus, demum *Obliviosi, Ignavi, Veterinosi* & in rebus humanis hospites.

MEDICI, a conversatione cum ægris, morbis maxime *Epidemicis* grassantibus, *Peste* sæpe, *Petechiis, Dysenteria, Hæmitritæa, Tussi* inficiuntur, a fœtore, ægrorum lectis assidentes, etjam & meditatione, evadunt quoque *Melancholici*.

MILITES, a sordibus & fœtore in castris, a cibis falsis & aquis corruptis, *Dysenterias* & *Amphimerinam Hungaricam* contrahunt. A frigore aquoso in campis, *Nostalgiam*, cibis falsis absque exercitio, *Scorbutum* sentiunt.

NAUTÆ, inprimis qui ad Indias navigant, ab aqua corrupta, *Diarrhæis* & *Dysenteriis*; ab elemento humido & cibo falso cum quiete, *Scorbuto*: A fœtore aquæ alcalinæ navis, febribus inficiuntur exanthematicis, a fructibus Indicis insvetis, nimia copia assumtis, *Dysenteriam* patiuntur & *Choleram*.

DOCIMASTÆ, a cupellatione, scorificatione & fusione, oculos lædunt, unde *Caligo*, ex nidore ossium, *Cephalalgia*, a probatione ferri, illud in aqua extingvendo, *Ammaurosis*. A fumo Saturni, cupellatione incautius hausto, *Colicam* saturninam habent.

CHEMICI a fumo hydrargyri, vitrioli, similibumque, sæpe *Tusses, Peripneumonias, Vertigines* sentiunt.

METALLURGI, a pulvere minerali, pectoris laborant morbis, raro longævi, sæpe *Phtisici*.

PLUMBARII qui calcinando plumbum, purificant

argentum, a fumo Saturni, incurrunt *Colicam saturninam*, cum *alvo constipatissimo* & *Paræsi*.

CERUSSARI, qui spiras plumbeas vapore acetii in carcerato solvunt, corripuntur *Contractura* digitorum, manuum, brachiorum, totiusque denique corporis, cum *Arthritide fixa*, nullo artificio debellanda, idque intra paucos annos, unde & duplex iliis, aut triplex datur quotidianum fostrum, cum brevior, tantum tempore perdurent.

STANNARIII sæpius, observante Ramazino, fiunt anhelosi.

CUPRARI, sæpe procedente Ætate virides crines ac dentes obtinent. Tirones nondum ad-
sueti, *Vomitum* aut *Diarrhæas* sentiunt, communiter vero ab ictibus mallei *Surdastri* sunt.

FERRARI pariter a mallei ictibus sunt *Surdastri*, a ponderibus elevandis *Rigidi*, ab igne violento & lucido *Lippi* aut *Cæci*.

CHALYBEARI, maxime ubi in furno ferrum ustulatur, sæpe caliginosi fiunt a sedendo ad *Ustriam*.

MERCURII fossores, sæpius laborant *Labario* seu dentium casu. Fumus Mercurii, nervos corripit, unde *Tremores*, *Paralyfes*, *Vertigines*, quibus sæpe intra dimidium anni correpti, triennium vix superant.

JATRALIPTÆ, antiquitus, *Tremorem* sentiebant manuum, unde nunc Chirurgi agrotantes, ipsos illitiones Mercuriales instituere jubent.

INAURATORES, in amalgamatione qua argen-

gentum obducunt, Mercurius igne ascendens corripit, eosque *Stupidos* sæpe, *Paralyticos*, *Surdos*, *Mutos*, *Asthmaticos*, facit.

TYPIFOSSRES ex fumo antimonii, saturni, cetera, morbis *Nervinis* obnoxii fiunt. *Stupore manuum*, *Spasmo*, *Contractura*, *Colica saturnina*, *Vomitu* vexari solent.

PICTORES, alios colorando, sæpe *decolores* ipsi evadunt, forte quod ore sæpius abstergant penicillum, cupro, *mercurio*, reliquis metallicis infectum, a flexura obliqua corporis maxime ubi tectis pingendis occupantur, *Colica* pictorum laborare solent.

LAPICIDÆ, a pulvillis lapideis pulmone illabentibus, *Tussim* calculosam incurrunt. Vesica in officinis eorum suspensa & arte clausa totum sæpe pulveris pugillum continet, quem inde constat esse penetrantissimum. In Orsa Dalekarlorum, ubi coctes cæduuntur majores, raro vix quispiam annorum attingit 40., *Phtisi* enim plerique intra 30 annos moriuntur.

LITHANTRACIS FOSSORES, qui a teneris inter arctissima cædere Lithanthracis strata consueverunt, toto fiunt corpore ad alterum latus, per flexionem continuam *Distorti*.

GYPSARII sive **CALCARI**, *Tusses* ex pulvisculis sentiunt horrendas, *Labia ulceroſa*, cum calx extingvatur, *Manusque*, habent *Rugosas*, sed vix unquam *Scabiosas*.

MURARII qui in loco versantur humido, ut illi qui justo citius concamerationem novam lapidibus
&

calce exstructam habitare audent, in Hæmitritæm incidunt, sæpe lethalem.

FIGULI *Cachectici* fiunt & *Decolores*, a loco humido cum argilla humectata; *Rheumatici* manibus pedibusque a calcando argillam frigidam, *Contractura* affliguntur manuum, a calcinatione plumbi pro vitrificatione.

SALINARI, *Scorbutici* fiunt, ut plerisque observatum est locis, & *Lippi*, testante Behrn.

OENOPOEI, ab halitu spirituofo cellulæ, *Veternosi*, & *Vertiginosi*. Qui adstant vindemia, vel centies de die mingunt urinam tenuem, quod singulare. Ab urina nimia evadunt *Tristes*, & *Macilenti*.

COQUI, a foco demum laborant *Amblyopia*.

FORICARII facile omnes, a fœtore summo, *Lippi* & *Cæcutientes* evadunt, atque præ dolore oculorum vix quatuor horas de die laborando transigere queunt, sedentque postea per totum diem in loco obscuro, tepida oculos aqua abluentes, fœtor enim adeo est corrosivus, ut vasa inde argentea atque cuprea nigrescant, vixque purgari inde queant. Et hæc quidem observatio primam doctissimo *Ramazzino* librum tantopere antea laudatum, consignandi dedit occasionem. Hinc Litterati & quotquot oculos suos conservare student, purum in conclavibus suis fervent odorem, nec oculis matula impura noceat.

VESPILONES plerumque omnes, sunt *Luridi*, *Cachectici*, & *Febribus acutis* expositi. Asphixia quoque, uno momento pereunt, si sepulcra diu inclusa, intrant incauti. B LA.

LANIONES qui vapores pecorum excoriatorum tepidos quotidie attrahunt, *Ferociores* evadunt atque ad pugnandam acres, & *Immites*, unde etiam Londini nemini Lanionum in caussa capitali Judicem agere est permiffum.

CORIARII omnes tere *Luridi* sunt foetore, uti etiam *Anhelosi*.

LOTRICES *Cachexiam* habent a lixivii noxio odore; *Oedema* a ftando in aquis. *Dysmenorrhœa* ab aqua frigida; *Paronychiâ* a fapone, nec non a calore & frigore digitorum alterno, *Rbagades* manuum.

BALNEATORES a loco humido calido, & defectu aëris liberi, evadunt *Cachectici*, *Pallidi* *Luridi*.

OLEARII æque ac illi qui lampadibus utuntur, pravo oleo, vel candelis, febo non fatis bono, *Stupores*, *Cephalalgias* & *Vertigines* sentiunt. Peflime vero valent qui in Italia e nucibus juglandis oleum exprimunt.

CANDELARII a liquefacti febi peflimo foetore, obnoxii *Cephalalgia*, *Naufea*, *Vomitu*.

FULLONES, ab odore faponis, urinæ, olei, quo purgant lanificia *Cachexiam*, *Dyfpnæam*, *Tuffim*, *Anorexiâ* reportant.

AMYLOPOEI, Triticum aqua in vafe lapideo mace- rant ad germinationem, quod dein nudis pedibus teritur, ut inde maffam manibus preffam colligant, fuccum fole exficcant, unde foetor exfurgit horrendus, ut aliquando, ne fuffocentur, cogantur intermittere; corripuntur hi *Cephalalgia*, *Tuffi*, *Dyfpnæa*.

MOLITORES, a farina volatili *Phtifici*, & ab eadem, pulmones intrante, *Aftmatici* & *Hydropici*, ut & a rotarum fono *Surdaftri*.

PISTORES, similiter a farina *Rauci*, *Anbelosi*, *Asthmatici*; Manus plerumque habent majores, exercitium enim membrum magnificat.

CRINIUM adscitiorum artifices, pariter a farina *Anbelosi* fiunt, & a pulvere, *Caliginosi*.

CRIBRATORES e pulvere, mota fruge, exfurgente, *Ortopnoici*, *Anbelosi*, *Hydropici*, ab acaris vero *Phtbriofosi* & *Scabiofi*.

CARMINATORES, a lini seu cannabis pulvere *Pallidi*, *Anbelosi*, *Asthmatici*, a floccis *Lippi*. Carminatores folliculorum ferici, raro consenescent, particulæ enim *Bombycis* acres, corrosivæ sunt, unde integræ familiæ sæpe *Phtbriofosi* pereunt & *Tussi* infestantur.

CARBONARII, a pulvere carbonum irresolubili, intra pulmones recepto, *Pallidi*, *Tussiculosi*, *Asthmatici*, *Phtbriofosi*.

ÆDILES, a labore ponderoso, *Curvi*, dorso labore fracto, unde *Dolor Dorfi* & *femorum*, a ponderibus pressio sanguine minimorum vasculorum, *Ischiadici*, & a summis ponderibus elevandis, *Herniosi*.

BAIULI, portando onera, a curvato in fornacem corpore, evadunt *Curvi*, a ponderibus *Herniosi*, a distento sub portandum pulmone, *Asthmatici*.

SUTORES, *Curvi*, *Gibbosi*, genibus inflexis *Claudicantes*, a continua flexione, his brachia crassa, & Thoracis muscoli robusti; Labor enim præcordia firmat.

SARTORES incedunt gressu gradatorio, a compressis pedibus sub sedendo, *Dorsoque curvi* sunt. Nobiliores nostræ puellæ, jam ad arcum acuminatas laciniæ consuendo, exercentur, unde omoplatis distentis, *Gibbosa* evadunt. Caveant itaque, quæ sapiunt.

TEXTORES, a pressione abdominis incurrunt *Obstructiones Viscerum*, *Lien* & *Hepar* habent *schirrosum*.

TEXTRICES, a pressione sanguinis versus uterum *Lasciviores*: sæpe *Hæmorrhagia* laborant uteri. A pressione femorum *Dolores Ischiadici*.

SALTATRICES, sæpe Dysmenorrhœa laborant, roborato utero, teste Ramazino

CURSORES, currendo, *Præcordia* labefactant, *Cor* exagitant, *Pulmones* distendunt. His sæpe dolet *Latus sinistrum*, liene tumido. *Herniosi* sæpe exultatione, *Asthmatici* a distentis pulmonibus.

EQUISONES, *Calculosi*, ab exagitatis & defatigatis renibus, *Libidinosi* a concussione genitalium. Adveniunt *Hæmorrhoides*, a frictione & concussione Ani. *Hæmaturia*, rigido corpore concusso.

CANTORES, *Herniosi*, uti Infantes multum ejulantes, & musici Bassum inflantes, *Hæmoptbyisi*, a sanguine ad Trachæam presso. *Oculi rubri* a vociferatione, *Raucedo* & *Angina* a labore partis, ut equi agilissimi primum claudicantes, *Tinnitus* seu palpitatio Temporum & pulsatio cerebri, a distentis vasibus.

CANTRICES sæpius Dysmenorrhœa laborant, forte a derivato sanguine ad superiora.

ÆDITUI apud Indos, qui stentoria voce horas proclamabunt, plerumque evadunt *Cæci*, observante Kœmpfero.

§. IV.

Ut paucis me expediam:

STATARII artifices, quemadmodum etiam Cubicularii Regii, & veterum Haruspices, qui per totum diem stabunt, *Pedes varicosos*, & demum *ædematosos*, habent. *Varico* us fiet Haruspex. *Martialis*.

SEDENTARII, ut & Literati, Assessores muneribus præclari, *Obstipata* sæpe alvo laborant; motus enim auget excretiones, quies vero retardat. Ab obstipatione, uti etiam ab angulo recto vasorum iliacorum sub sedendo, *Hæmorrhoidarii* fiunt.

PULVERI expositi, omnes fere *Anbelosi* & *Tussiculosi*.

FOETIDO loco constituti, omnes *Pallidi* & *Cachectici*, *Oculis debilitatis*.

LABOR moderatus, magnificat membrum, nimius vero destruit, parcior, debilitat.

TANTUM.